

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

ANLATIM BİÇİMLERİ PARÇANIN GENELİNDE İZLENEN YOLDUR.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI İSE DÜŞÜNÜNENİN İSPATLANMASI İÇİN KULLANILAN İKNA METOTLARIDIR.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Yazarın parçayı oluştururken herhangi bir düşünceyi veya durumu ortaya koyma biçimine *anlatım* dendiğini, anlatım biçimlerinin yazarın duygularını, gözlemlerini ya da düşüncelerini nasıl anlattığıyla ilgili olduğunu hatırlayalım.

Yazar, seçtiği anlatım biçiminin okur üzerindeki etkisini artırmak için çeşitli yöntemlere başvurur. İşte bu yöntemlere *düşünceyi geliştirme yolları* denir. Yazar, işlediği konuyu daha anlaşılır hâle getirmek, okuru etkilemek, okurun ilgisini yazısına ve amacına çekmek gayesiyle düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.

UYARI

Anlatım biçimleri parçanın genelinde izlenen yoldur. Düşünceyi geliştirme yolları ise düşüncenin ispatlanması için kullanılan ikna metotlarıdır.

1. ÖRNEKLEME

Düşüncenin kolay anlaşılması veya reddedilmeyecek bir düşünce hâline gelmesi için bu düşüncenin hayattaki yansımalarını gösterme, sıralama yöntemine denir. Örnekleme, bir çeşit somutlaştırma eylemi; anlaşılması veya inanılması zor düşünceleri somut kavramlarla anlatma ya da bu düşüncelerin somut örneklerini gösterme işidir. “Söz gelimi, örneğin, mesela” ifadeleri; örneklemeye yapıldığında sıkça kullanılır.

ÖRNEK

Bugünkü Türk sanatçısı kesin tavrını bilinçle koymuştur ortaya. Başkası için, başkası gibi yazmanın bir sanatçıyı evrenselleştirmeyeceğini çok iyi bilmektedir. Çünkü evrenselin yolu, ulusaldan geçer. **Söz gelişi Cervantes İspanyol’dur, Shakespeare İngiliz’dir, Hugo Fransız’dır. Aynı zamanda Alman’dır, Türk’tür, Japon’dur, Gana-lıdır...** Ulusal sınırlarını zorlamayan sanatçının evrenselliğe erdiği görülmüştür.

SIRA SENDE

Aşağıdaki parçaların hangilerinde örneklemeden yararlanılmıştır, işaretleyiniz.

1. Ankara, tarihin şaşırtıcı terkipleriyle doludur. Burada kerpiç bir duvardan İyonya tarzında bir sütun başlığı fırlar; bir türbe merdiveninin basamağında bir Roma konsülünün şehre gelişini kutlayan bir baş görünür. Ahi Şerafettin’in türbesini, asırlardır Grekoromen aslanları bekler. Bu yüzden Aslanhane adını alan caminin mihrabında Etilerin toprak ve bereket ilahesinden başka bir şey olmayan bir yılan, meyveler arasında dolanır.
2. Mimari yapılar yüzyıllar içerisinde şekil değiştirdi. Gelişen mimari ise her döneme damgasını vurmaya başardı. Eski zamanlardaki büyük ve görkemli yapıların yerini şimdilerde aynı görkeme sahip olan gökdelenler olsa da günümüzdeki tasarımlar da son derece güzel ve modern bir dokunuşa sahip. Bazı tasarımlar mimari dehalanın harikaları olarak dünyanın dört bir yanında sergilenirken bazı tasarımlar ise insana “Neden?” dedirtiyor.
3. Her renk hem duygusal hem de psikolojik tepkilerle bağlantılıdır. O yüzden renklerin psikolojimiz üzerindeki etkisini ve anlamını bilmek, renkleri kullanırken çok önemlidir. Bir restoran açacaksanız mavi renkten uzak durmak isteyebilirsiniz çünkü iştah açmak yerine daha sakinleştirici ve huzur verici bir etkisi vardır. Parlak sarı bir odanın yaratıcılığı teşvik edebileceğini veya turuncunun iştah açıcı bir etki yaratabileceğini bilmelisiniz.
4. Edebiyatımızda dil konusu her zaman dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Birçok yazar ve şair için “Türkçe” olmazsa olmaz bir uğraş hâline gelmiştir. Bu şair ve yazarların eserlerindeki içerik; gücünü sade, akıcı ve anlaşılır dilden almıştır. Bu kişiler edebiyatımızda azımsanamayacak sayıda yer alır: Yunus Emre, Yahya Kemal Beyatlı, Ömer Seyfettin...
5. Ben okuduğum her romanda asıl kendime yaklaştığıma inanıyorum. Her biri çok yanlı gerçeğimizi belli bir yandan açar bana. Neyden söz ederse etsin; beni, başkalarını, yaşamayı tanıtır. Balzac *Eugenie Grandet*’i yazmasaydı gecem gündüzüm bencillerle geçtiği hâlde nerden bilecektim bencilliği? *Kızıl ile Kara* olmasaydı benim de öz geçmişimden haberim olmayacaktı.

2. KARŞILAŞTIRMA

İki unsur, iki kavram, iki durum ya da iki düşünce arasındaki benzerlik ve karşıtlıkların ortaya konulduğu bir yöntemdir.

“En, daha, kadar, göre, ise, gibi” ifadeleri, karşılaştırmalarda sıkça kullanılır.

ÖRNEK

Eskiden bir şehre girerken ya şırıltılı bir dere veya sessiz akan bir ırmağı takip eder ya iki yanı ulu ağaçlarla gölgesi bir yoldan ilerler ya ekili tarlalar ya da bağlar, meyve bahçeleri arasından geçerdik. **Şimdi şehirlere** genellikle toplu konut ormanlar arasından geçerek giriyoruz.

SIRA SENDE

Aşağıdaki parçalarda karşılaştırmadan yararlanılmıştır. Karşılaştırılan unsur, kavram durum veya düşünceleri parçaların altlarında belirtilen yerlere yazınız.

1. Arı, on binlerce yıldır aynı işi en kusursuz biçimde yapar: Düzgün, geometrik ölçülerle peteğini örer ve topladığı binbir çiçek tozundan, bir kimya laboratuvarının imbiklerinden daha üstün biçimde balını süzer. Oysa insanoğlu uğraştığı on binlerce işi binlerce yıldır giderek geliştirmekte ve hâlâ en kusursuza ulaşmaya çalışmaktadır, işte insan budur.

Karşılaştırılanlar: ..... **Arı ile insanoğlu, arı ile kimya laboratuvarları** .....

2. Andre Maurais'ya göre hikâye, romandan çok tiyatroya yakın bir türdür. Tiyatro gibi onun da sağlam bir çatıya, örgüye, becerikli bir sona, kısacası bir perdeye ihtiyacı vardır. Hikâyeden film çıkarmak, romandan film çıkarmaktan daha kolay değildir.

Karşılaştırılanlar: ..... **Hikâye ile roman, hikâye ile tiyatro** .....

3. Edebiyatın konusu insandır, doğadır; edebiyat bütün olanaklarıyla insanı tanıtmaya yönelmiştir. Eleştirinin konusu ise eserdir, amacı eseri tanıtmak ve değerlendirmektir. Edebiyatta dolaysız bir yaratma söz konusudur. Eleştirmen ise dolaylı yaratan kişidir. Yargılanan bir eser olmadıkça eleştiri de olmaz.

Karşılaştırılanlar: ..... **Edebiyat ile eleştiri** .....

SIRA SENDE

Aşağıdaki parçaların hangilerinde hem örneklemeden hem karşılaştırmadan yararlanılmıştır, işaretleyiniz.

1. İnsanın adım adım ilerlemesini sağlayan şey, kuşkusuz, kişisel kazançların ürün ve buluşların kuşaktan kuşağa aktarılmasıdır. Hayvanlar dünyasında buna benzer bir olay yoktur; eğitim görmüş bir köpek, başka bir köpeği eğitemez.
2. Hiçbir bilgi yazıya dökülmeden kalıcı olamaz. Ya tamamen kaybolur ya da kendisinden birçok şey eksilir gider. En kuytu bir kütüphanede bile yazılar bir gün bulunup gün yüzüne çıkarılabilir. Kaya parçasının üzerine yazılmış yazılar bir gün fark edilebilir ama yazıya dökülmemiş her kelime yitip gider. Belki de bugün çok çok anlamlı ve değerli olacak binlerce söz kaybolup gitmiştir. Yazının kalıcı olduğunu unutmamalıyız. Gök-türk Yazıtlarını, halk şairlerimizin şiirlerini, Leyla ile Mecnun'un aşkını hep yazı sayesinde öğrenmedik mi?
3. Kenar mahalleler. Birbirine geçmiş, yaslanmış tahta evler... Kiminin kaplamaları biraz daha kararmış, kiminin balkonu biraz daha eğrilmiş, kimi biraz daha öne eğilmiş, kimi biraz daha çömelmiştir. Hepsi hastadır; onları seviyorum çünkü onlarda kendimi buluyorum.
4. Şiirin gerçeği düzyazıya çevrelemez. Namık Kemal'in tüm şiirlerini düzyazıya çevirebilirsiniz. Değerlerinden hiçbir şey yitirmez o şiirler. Oysa Ahmet Haşim'in bir tek dizesini bile düzyazıya çeviremezsiniz. Çevirmeye kalktınız mı şiir kayboluverir.
5. Küre Dağları'nı döne döne tırmanıyorduk. Güneş, sabah sisinin grileştirdiği yeşil tepelerin arasından portakal renkli yüzünü gösteriyordu ama güneşin daha ulaşmadığı derin koyaklar vardı. Yeşilin en güzel tonlarıyla bezeli, mendil kadar tarlalar, gerçek değilmiş gibi duruyordu. Derin derin uçurumlar, dipten doruğa çamlarla, kavaklarla donanmıştı.

3. TANIMLAMA

Bir düşüncenin, bir kavramın sınırlarını çizerek onu netleştirip akılda kalmasını sağlamak için özlü bir şekilde tarif edilmesine tanımlama denir. Tanımlama cümlesi, “**Bu nedir?**” sorusunun cevabıdır.

ÖRNEK

Eleştiri, bir sanat ya da edebiyat yapıtını bütün boyutlarıyla inceleyip değerlendirmek amacıyla yazılan yazı demektir. Sanatçının yarattığını açıklama, ona değer biçmedir. Yazınsal türler içinde ayrı bir özelliği vardır eleştiri dilinin.

SIRA SENDE

Aşağıdaki parçaların hangilerinde tanımlamadan yararlanılmıştır, işaretleyiniz.

- 1. Teknik, bilimin kristalize olmuş halidir. Yani bilimin araç-gereç ve makineye dönüşmüş hâlidir. İnsanoğlu onun sayesinde ilk çağların karanlığından sıyrılmıştır. Kendine daha çok zaman ayırıp kültürel yönden öğrenmiştir. Birbirini sevmeyi, barış içinde bir arada yaşamayı öğrenmiştir.
- 2. Öykü, boyutu ne olursa olsun, doğaya ve insana özgün bir bakış, özgün bir eleştiridir. Yaşamımıza yeni anlamlar, yöntemler, yorumlar getiren bir yazın sanatıdır. İster içten ister dıştan anlatsın ister bir kişiyi ister bir toplum kesitini anlatsın bir öykünün yalın, açık, gerçek, inandırıcı, kısa, vurgulayıcı ve çarpıcı nitelikte olması gerekir.
- 3. Bir roman üslubuyla kaleme alınan eser, edebiyat meraklılarına olduğu kadar yakın dönem Türk tarihiyle ilgilenen okuyuculara da hitap ediyor. Yeni İstanbul Gazetesi'ndeki yayımı ve hatıralarının İngilizce baskısı ile karşılaştırılarak hazırlanan *Mor Salkımlı Ev*, yazarın özgün anlatımı ve sadeleştirilmemiş orijinal diliyle ve günümüz genç okuru da düşünülerek notlar ve açıklamalarla sunuluyor.
- 4. Yöre insanı için kestanenin hem meyvesi hem de kerestesi çok değerlidir. Çünkü evlerin özellikle dış cephesi bu ağaçtan yapılır. Rüzgârlar vadilerde uğuldamaya, yapraklar dökülmeye başlamıştır bugünlerde. Karın habercisi olan “karakuş” birazdan pencerenin pervazına tüner. Derinden kurt sesleri gelir. Orman tüm yaşamıyla hazırdır uzun ve beyaz kışa.
- 5. Pek çok insan yazı yazar ama kompozisyon kurallarına uygun yazı yazan pek azdır. Herkes konuşma yapar ama kompozisyon kurallarına uygun konuşma yapan pek azdır. İnsanların duygu, düşünce ve hayallerinin, belli bir ahenk içinde yazılı ya da sözlü olarak etkili bir biçimde yansıtılması demek olan kompozisyona uygun yazı yazan veya konuşan insan, başarıyı yakalar.

SIRA SENDE

Aşağıdaki parçaların hangilerinde hem tanımlamadan hem karşılaştırmadan yararlanılmıştır, işaretleyiniz.

- 1. Korku bir ruh hâlidir, ikide bir gelip giden, bizi yoklayan, dengeleyen... Yüreklilik ise büyük korkular önünde kendimizi yitirerek yaptığımız atılımdır. Her şeyi göze almak değildir; ölüme, tehlikeye meydan okumak değildir. İnsanın yapacak başka bir şey olmaması hâlidir.
- 2. Yazar olarak yaşama tanıklık etmeyi, yaşanan değişimi yansıtmayı amaçlarım ama bu kadar değil. Sonuç çıkarırım. Sonuçları serperim satırların katmanları arasına. Yazınsal yazıda birden çok katman bulunur. Resimde de müzikte de böyledir bu. Okur bu katmanlar arasına döşeneni bulur, onlardan yararlanır.
- 3. Ekvatordan kuzey güney yönünde birer derece açıyla geçerek bir kutuptan ötekine uzanan daire yaylarıdır, meridyenler. Ekvatorun çevresi 360 derece olduğundan 360 meridyen bulunur. Meridyenler arasındaki uzaklık ekvator üzerinde yaklaşık 111 km'dir. Bu uzaklık, ekvator dan kutuplara doğru gidildikçe daralır. Meridyenlerin birleştiği kutuplarda bir nokta hâlini alır.
- 4. Bir şair bir gün daha kötü bir şair, bir yazar daha kötü bir yazar hâline gelebiliyor. Hatta, bir bakıma kendi eski yazdıklarının okuru olma düzeyini artık tutturamamaya başlıyor. Bunu, bir şairin, bir yazarın belli bir anda ulaştığı doruk anına artık bir daha ulaşamaması gerçeğiyle karıştırmayalım. Koşullar değiştiği için geri düşmüş olmak da ayrı şey. Yeni durumlara ayak uyduramamadan da eskimiş olmaktan da başka bir şey benim demek istediğim. Başarısızlıktan söz etmiyorum.
- 5. Dünyamızı tehdit eden büyük çevre sorunlarından biri olarak adlandırılan küresel ısınma ve iklim değişikliği olgusu, en başta fosil yakıt kullanımı, sanayileşme, enerji üretimi, ormansızlaşma ve diğer insan etkinlikleri sonucunda ortaya çıkmış; ekonomik büyüme ve nüfus artışı bu süreci daha da hızlandırmıştır.

4. TANIK GÖSTERME

Düşünceyi inandırıcı hâle getirmek için yazarın aynı konuda kendisi gibi düşünen ve görüşlerine değer verilen birinin yazılarından veya konuşmalarından alıntı yapmasıdır. Yazarın amacı, kendi görüşünü destekleyen başka insanların da olduğunu göstermektir. Yazar, tanık gösterme yöntemiyle “Ben böyle düşünüyorum ve bakın o da aynı düşünceyi paylaşıyor, o da benimle aynı görüşte!” demek istemektedir. Çoğunlukla alıntı yapılan söz tırnak içinde verilir. Sözün tırnak içinde verilmediği de olur. Tanıklığa alıntılanmayla başvurulur. Yapılan alıntı, savunulan düşünceyi desteklemek ya da karşı çıkılan düşünceyi çürütmek amacıyla yöneliktir. Bu nedenle, tanık gösterme daha çok tartışma anlatım biçimine uygun düşer.

5. ALINTI YAPMA

Bir yazarın yazısında başka kişilerin sözlerine, cümlelerine, eserlerinden parçalara yer vermesidir.

UYARI

Tanık gösterme yönteminde alıntı yapılan sözün yanında o sözü söyleyen kişi yazıda belirtilmelidir. Söz ve sözün sahibinin olmadığı yerde tanık göstermeden bahsedilemez. Alıntı yapmada önemli olan alıntının kendisidir, alıntılanan sözün sahibinin parçada belirtilmesi şartı aranmaz. Ayrıca tanık göstermede düşünceyi inandırıcı hâle getirmek, savunmak amaçları varken alıntı yapmada böyle bir amacın olup olmamasına bakılmaz.

ÖRNEK

- ▶ Sanatçı ile yapıtı arasındaki ilişki, açıklaması zor, karmaşık bir iştir. Bir oyuncu, canlandırdığı kişiyi ya da kişileri oyun süresi içinde nasıl özümserse hikâye, roman, oyun yazarı da kendi dışındaki kişileri birer yapıt kahramanı olarak işlerken aynı yöntemle özümser. **Flaubert'in "Madam Bovary benim." demesi bunu anlatır.**
- ▶ **Andre Gide bir yazısında şöyle der: "Sanatçının konusu insandır. Bir insanın yaşamı o insanın düşlerinin de kaynağıdır."** Bu söze katılmamız çünkü yaşananlarla düşler iç içedir. Sanatçı, yazar, ozan da insan yaşamını, insan düşlerini bir yapıtta gerçeğe dönüştürür. Başkasına, geleceğe bakandır. Kendi yaşadıklarına, düşlerine herkesi ortak edendir.

SIRA SENDE

Aşağıdaki parçaların hangilerinde tanık göstermeden yararlanılmıştır, işaretleyiniz.

1. Herkesi her yönüyle bağışlamak bir bakıma herkesi kendinden küçük görmek, kendini herkesten büyük görmek değil midir? “Küçüktür. Ne yaptığını da ne dediğini de bilmez, bağışla!” diye diye kişi kendini ne kadar çok yüceltir. Atalarımız boşuna şu sözü söylememişler: “Bağışlamak, büyüklüğün şanıdır.”
2. Hedefi olmayan bir şey üretmeyen bir insanın toplumda bir karşılığı olmaz. Kişiler ancak ürettikleriyle topluma faydalı olabilir. İnsanı insan yapan en üstün meziyet de bir şeyler üretebilmesidir. Öyleyse insan, kendisini ayrıcalıklı kılan bu özelliğiyle ön plana çıkmalıdır. Yoksa insan madde itibarıyla bir hiç hükmündedir. Bunun için Necip Fazıl, tomurcuk derdinde olmayan ağaç, odundur, der.
3. Şair babalar, kız ya da erkek çocukları için çokça şiir yazmışlardır. Bizim edebiyatımız, bu alanda hatırı sayılır zenginlikler içermektedir. Saymaya başladığımızda Tevfik Fikret, Nâzım Hikmet, Recaizade Mahmut Ekrem gibi yüzlerce ad bir çırpıda aklımıza gelir. Fakat şair evlatların, anneleri için değilse de babaları için aynı cömertliği gösterdiklerini göremiyoruz. Gerçekten de anneler için yazılmış başlı başına bir şiir hazinesi vardır. Peki, neden bu böyledir? Anne, sevginin, sevecenliğin, yumuşaklığın; baba, katılığın, otoritenin simgesi olduğundan mı? Sanırım önemli ölçüde neden budur.
4. Bir süredir yeni bir çalışmanın içindeyim. İtalo Calvino'nun yarattığı ama *Görünmez Kentler* arasına almadığı bir başka kentte, *Kurmaca Kişiler Kenti*'nde yaşayan kimi roman kişilerini ziyaret ediyor, onlarla konuşuyorum. Don Kişot'la başladım bu söyleşilere; onu Emma Bovary, Anna Karenina, Zebercet, Kaptan Ahab, Doktor Kien izledi. Birbirine eklenen kurgu denemeler yazmayı sürdürüyorum.
5. Benim için yazmaya başlamanın saati, dakikası yoktur. Diyebilirim ki günün her saatinde yazmaya başlayabilirim. Şimdi emekliyim, zamanı dilediğim gibi kullanabilirim artık. Ama bu yalnızca bir sanı, yazma söz konusuysa bu geçerli değildir. Yazmada zamanı “yazı” belirler, ne yazılacağına belirleyicisi de odur. Marquez'in, o kadar acemiydim ki romanların, yazarın istediği gibi değil de kendi istedikleri gibi başladıklarını henüz bilmiyordum, sözüyle karşılaşınca “yazmaya” sınır konulamayacağına daha derinden inandım.

6. SAYISAL VERİLERDEN YARARLANMA

Savunulan düşünceyi birtakım istatistiklerle, anket ve araştırma sonuçlarıyla ispatlama yoludur. Okuyucu, okuduğu yazıda savunulan düşüncenin sayısal verilerle desteklendiğini görürse yazıyı ve savunulan düşünceyi daha inandırıcı bulur. Sayısal verilerden yararlanma, metinde sayı kullanma değildir. Kullanılan sayılar, yapılan bir anket veya araştırma sonuçları olmalıdır.

ÖRNEK

- ▶ Eleştirmenlerimizin eleştiriyi yan meslek olarak algılamaları bilinen bir gerçek ama işin korkutucu boyutu birçok kimsenin ilgisini çekmiyor. Eleştirmenlerimizin **yüzde 83'ünün** ekmeğini kazandığı mesleği eleştirmenlikle ilgisiz, **yüzde 33'ü** ticaretle uğraşiyor, **yüzde 10'u** tekstilci, **yüzde 40'ı** doktor, çok az bir kısmı da yazar. İşin en ürkütücü yönü aydınlarımızın **yüzde 72'sinin**, eleştirmenlerin eleştirisi dışında işler yapmalarını oldukça doğal karşılamaları. Sanki bu durum eleştiriyi olumsuz yönde etkilemiş gibi.
- ▶ Türkiye'de çay üretimi **1917'de** başlamış ancak **1937'de** çay ile ilgili kanun çıkana kadar bir gelişme olmamıştır. **1984'ten** sonra çay üretimi ve satışı serbest bırakılınca çay üretimi ciddi bir şekilde gelişmiştir. Bugün Türkiye, üretici ülkeler arasında çay tarım alanlarının genişliği bakımından **6'ncı**, kuru çay üretiminde **5'inci**, yıllık kişi başına tüketimde **4'üncü** sıradadır.
- ▶ Ormanlar, Dünya'mızın akciğerleri gibidir. Ağaç ve ormanın insan hayatına doğrudan ve dolaylı çok fazla faydası var. Aklıma gelen birkaçını sıralayayım isterseniz: Tabiatın harika, sessiz süpürgeleri ormanlar yaratılmasaydı yaşadığımız Dünya tozdan geçilmeyecekti. **1000 m²** ladin ormanı yılda **32 ton**, kayın ormanı **68 ton** ve çam ormanı ise **30-40 ton** tozu emebilir ve havadaki zehirli gazları da filtre eder.

7. BENZETME

Benzetme, nitelikçe zayıf olanın kuvvetli olana benzetilmesi eylemidir. Bir düşünceyi bir durumu açıklarken nitelikleri iyi bilinen benzerliklerden yararlanmak, düşünceyi daha anlaşılır kılacaktır. Benzetmede "gibi, sanki, andırıyor, tıpkı, misali" gibi ifadelerle yer verilir.

ÖRNEK

- ▶ Bir de bakıyorsunuz havalardasınız. Uçak yükselmiş gidiyor. Pencereden bakıyorsunuz. Üstlerinden bakıldı mı seyrine doyum olmuyor bulutların. **Suyu andırıyor. Bazen dağı da andırdığı oluyor.**
- ▶ Uzakta bir sürü gördük. Bizim yaklaştığımızı anlayınca otlamak için yere eğilmiş olan başlar, hep birden dikildi. Ceylanlar hiçbir tayda görmediğim ince, çevik, zembekli bir hareketle koşmaya başladı. **Pervaneyi andıran arka ayaklarıyla kumu birden köpürttü. Biraz ötede asker misali yine durdu.** İçlerindeki teke aralarından ayrıldı, geriye döndü, dikildi ve bekledi.
- ▶ Yazar, şair adaylarının ilk ürünlerini basılı görmekten duydukları sevince sınır çizilemez. **Ayakta zar zor duran, ardından ilk adımını atan çocukların duydukları bir sevinç vardır ya tıpkı öyle bir sevinç duyarlar. Yazmaya yeni başlayanların ilk ürünleri, kuşların kanat alıştırmasıdır sanki.**

8. SOMUTLAŞTIRMA

Soyut kavramları, durumları benzetme yoluyla açıklamaktır. Kavram, benzetilen varlığın bazı nitelikleriyle kavratılmaya çalışılır. Bu yolla kavram zihinde canlanır, görünürlük kazanır.

ÖRNEK

- ▶ **Benim ruhum hava ile dolu bir şişeye benzer.** Bu şişe hiçbir zaman hayat kaynağı olan oksijenden mahrum kalmaz. Bu şişenin içindeki havayı istediğiniz kadar boşaltmaya çalışınız, yine içinde biraz olsun oksijen kalır. **İşte ruhumun kanına can veren manevi oksijen de ümittir.**
- ▶ **Birikimsiz yazarlık, saman alevi gibidir.** Saman alevi çabucak tutuşup yine çabucak söner. Yazmak için yeterli donanıma sahip olmayan birikimsiz yazarlar da parlamış olsalar bile elbet bir gün saman alevi gibi sönüp giderler.
- ▶ **Ulusal kimliği yansıtan aynadır dil** ve bu ayna kirlenirse toplumsal varlığımız da kirlenir. Bütün ülkede ana dil bilincini ve duyarlılığını besleyip geliştirme çabası içinde olmalıyız. Çünkü bir dili yozlaşmaktan, bozulmaktan kurtaracak güç, yasalar ve yasaklamalar değil de o dili konuşan toplumun dil bilinci ve duyarlılığıdır.

SIRA SENDE

Aşağıdaki parçalarda kullanılan düşüneyi geliştirme yollarını parçaların altında belirtilen yere yazınız.

1. Bu dönem romanlarının bir özelliği, roman başkışilerinin edilgin kişiler olmalarıdır. Bunlar sayısız kolları olan büyük bir yaratığın karşısında çaresiz durumdadırlar. *Yaralısın* adlı romanda roman kahramanının evi basılır, kendisi de gözleri bağlı olarak götürülür. Nasıl bir eyleme katıldığını açıklamaz Erdal Öz. Romanın sonuna kadar bu gencin başına gelenleri izleriz. Yapabildiği tek şey katlanmaktır.

Örnekleme

2. Konuşma ile yazma farklıdır. Konuşma geçicidir, yazma ise kalıcı. Konuşma anlıktır, yazma sonsuz. Yazıya geçirilen her şey, olduğu gibi korunur.

Karşılaştırma

3. Kitap, insanlığın kültür belleğinin dayanağıdır. Kitap, bir yandan geçmiş kuşakların kültürdeki kazanç ve başarısını bize güvencen bir biçimde ulaştırması, öte yandan da yaşayan kuşakların oluş hâlindeki düşünce, görüş ve duygularını yayması dolayısıyla tam bir kültür değeridir.

Tanımlama

4. Bir kitabı okumadan köşeye atıp mahkûm edenler vardır. Onlara benzememeye çalışalım. Gerçek okuyucular, hoşlarına gitmeyen kitaplardan bile ağırbaşlı bir dille bahsedebilirler. Kendilerini naza çekenler ancak sahte okuyuculardır. Goethe'nin şu sözünü asla unutmayalım: "İçinde iyi bir tarafı bulunmayacak kadar kötü kitap yoktur."

Tanık gösterme, alıntı yapma

5. Öğrencilerin çalışırken ara verip dinlenmeleri gerektiğini düşünenlerdenim. Mola verilmeden yapılan uzun süreli bir çalışma, verimi düşürür. Ellişer kişiden oluşan iki ayrı gruba yüz soruluk bir test uygulanır. Grubun biri, testi hiç ara vermeden yanıtlarken diğer gruba elli sorudan sonra 15 dakikalık dinlenme verilir. Dinlenme alan grubun başarısı, alan grubun başarısından %30 düşük çıkar.

Sayısal verilerden yararlanma, karşılaştırma

6. Bilim insanları, tüm insanlığın mutluluğu için çalışırlar. Gerektiğinde bu uğurda canlarını bile verirler. Bundan dolayı da tüm insanlığın ortak bireyi sayılırlar. Pastör, tüm insanlığın belası olan kuduz hastalığını yok edebilmek için aylarca kuduz köpekler arasında dolaşmış, onların salyalarını toplayıp kuduz aşısını bulmuştur. Şimdi bir Fransız için Pastör adı neyi ifade ediyorsa bir Türk, bir Alman ve bir Senegalli için aynı şeyi ifade ediyor.

Örnekleme, karşılaştırma

7. Doğu Karadeniz'in yaylalarını mutlaka görün. Kıyılarda hiç oyalanmadan kartpostallardaki kadar güzel ormanların üzerindeki muhteşem yaylalara çıkın. Her biri ötekenden farklı olan yaylaların birinden ötekine yürüyün. Ahşap yayla evlerinde konaklayıp yöresel yemeklerin tadına bakın. Yamaçlarda horon tepin; vadilere çökmüş, denizi andıran sis bulutlarına karşı tembel tembel yatın.

Karşılaştırma, benzetme

8. Denizden kıyıya huzur üfleniyordu. Açık pencereden dünyanın güzelliğinin mırıldanan sesi geliyordu. Ne dediği duyulamayacak kadar alçak bir sestir bu ama anlamı açık olduktan sonra ne önemi vardı?

Somutlaştırma

9. Karın beyazlığı asfaltı aydınlatırken gökyüzünü delerek doğan ay, turuncu bir mandalina şekerlemesi gibi gökte asılı kalıyor. Her hâlimi bilen ay ile en keyifli gece yolculuklarımdan birini yaparak sabah gün ışıdıktan bir süre sonra Nevşehir'e varıyorum.

Benzetme, karşılaştırma

10. Sanatı, sanat olduğu için benimsemeli, kendine bu doğrultuda bir yol çizmelidir sanatçı çünkü sadece sanat için üreten sanatçılar, sanat için bir şey yapmış olur. Sanat, bir meslek değil; bir yaşam biçimidir. Sanat, ekmek peşinde koşarsa alçalır, diye boşa mı söylemiş Aristophanes!

Tanımlama, tanık gösterme, alıntı yapma

UYARI

Kimi sorularda, parçada ayrıntıların seçiminde yararlanılan duyular sorulmaktadır. Duyu, dışarıdaki varlıkları algılama yolumuzdur. Bu varlıklar beş duyu organımızla algılanır. Bunlar; işitme, koklama, dokunma, tat alma ve görmedir. Ayrıca duyu ve duygu kavramları birbiriyle karıştırılmamalıdır. Duygular, olaylar karşısında hissettiklerimizdir. Korku, sevinç, üzüntü, heyecan gibi.

SIRA SENDE

Aşağıdaki parçada ayrıntıların seçiminde hangi duylardan yararlanılmıştır, işaretleyiniz.

Antalya'nın kuzeydoğusunda bulunan Düden Şelalesi, mükemmel görüntüsüyle ve yirmi metre yükseklikten akan buz gibi sularıyla ilk görüşte insanın içini serinletir. Yemyeşil sık ağaçlar arasından mükemmel bir görüntü veren şelalenin kenarındaki yürüyüş alanında yürürken bile ayaklarınıza çarpan sular sizi ıslatıp tatlı bir serinlik verir. Döküldüğü yerde oluşan küçük göletlerdeki suyun tadı da bir harikadır. Şelalenin arkasına geçip tepeden şırl şırl akan suyu çok yakından hissedebilirsiniz.

- Koklama Görme Dokunma Tatma İşitme

SIRA SENDE

Aşağıdaki parçaların anlatımlarıyla ilgili parçaların altında verilenlerden söylenebilecek olan yargıları işaretleyiniz.

I. PARÇA

Elbette iyi öykü yazmak için, iyi bir kuramsal altyapıya sahip olmak için olmazsa olmazı değildir. Ama iyi öykü yazmanın yolunun da yaptığı işe kafa yormaktan geçtiği herkesin malumu. Kuşkusuz öykücünün temel görevi öykü yazmak, öykünün iyi örneklerini vermektir. Ancak öykü davalının nitelikli eleştiri ve kuram yazılarıyla desteklenmesi gerekir. Genç öyküde görülen en büyük eksiklik, yaptığı işe ilişkin bilgi ve birikim eksikliğidir. Oysa verili olan, birikim bilinmeden nasıl kişilikli bir öykü ortaya konacaktır? Bu nedenle öykücülerin bir öykü davalının olması gerektiğini düşünüyorum. Öykü anlayışlarını, görüşlerini temellendirmeleri gerekir. Günümüz yazarı, öykücüsü için edebiyatın atan nabzından habersiz, çağın sesini üretmesi zor görünüyor.

1. Üçüncü kişili anlatımdan yararlanılmıştır.
 2. Konuşma havası içinde oluşturulmuştur.
 3. Sözde soru cümlesine yer verilmiştir.
 4. Kişileştirmeye yer verilmiştir.
 5. Tanımlamadan yararlanılmıştır.

II. PARÇA

Akşamüstü güneş batarken Ankara, ne kadar güzelleşir! Kan kırmızı yuvarlak bir külçe, dağların üstüne doğru yavaş yavaş inmeye başlar. Geniş bir billur parçası hâline giren ufuktan misli görülmemiş bir renk ve ışık yağmuru başlar. Bütün gün derme çatma binaları, ıssız caddeleri, bodur akasya ağaçlarıyla çiğ bir aydınlık içinde uyumuş kalmış şehrin çelimsiz gövdesi; birdenbire en halis erguvanlara bürünerek doğrulur. Biraz önce her biri hastaneyi andıran o derme çatma binalar, somaki mermerden birer saray şekline girer. O ıssız caddeler, bir donanma gecesinin pırıltılarıyla dolup taşar. Bodur akasyalar, serpilen gölgeleriyle yılanmış çınarlar gibi heybetli görünür.

1. Benzetmeden yararlanma
 2. Sayıp dökmelere yer verme
 3. Örnelemeye başvurma
 4. Betimleyici öğelerden yararlanma
 5. Yinelemeden yararlanma

SIRA SENDE

Aşağıdaki parçalarda kullanılan anlatım biçimlerini ve yararlanılan düşünceyi geliştirme yollarını, parçaların altlarında belirtilen yerlere yazınız.

1. Yazma işine hayatını vermiş bütün yazarlar şu gerçeği bilir: Masaya oturup yazma nedenlerimiz ile yıllarca umutla yaza yaza kurduğumuz dünya, sonunda apayrı yerlere yerleşir. Kederle ya da öfkeyle oturduğumuz masadan o kederin ve öfkenin ötesinde, bambaşka bir dünyaya ulaşırız. Uzun bir yolculuktan sonra varılan o dünya, uzun bir deniz yolculuğundan sonra sis aralanırken gerçeğinden daha alımlı renkleriyle karşımızda yavaş yavaş beliren, göz kırpan bir ada gibi bir mucize duygusu verir bize.

Açıklama, karşılaştırma, benzetme

2. Sanattır, okumak. Ömrünüzün, sanatçısı olmaya yetmeyeceği bir sanat. Goethe ilerlemiş yaşında halâ okuma sanatını yeterince öğrenemediğini söyler. Doğrusu, Goethe'nin bu itirafını ilk duyduğumda bana çok anlamlı gelmemişti. Bu büyük adamın aşırı bir alçak gönüllülük gösterdiğini düşünmüştüm. Yaşım ilerledikçe bu sözdeki bilgeliği kavramaya başladım. Goethe haklıydı çünkü okuma sanatı, diğer sanatlar gibi bir ömre sığacak sanatlardan değildi.

Tartışma, açıklama, tanımlama, tanık gösterme, alıntı yapma, karşılaştırma

3. Motorun burnu kıyıya dönük. Çok çok yirmisini yeni geçmiş gösteren görevli, binme sırası gelene elini uzatıyor. Genç erkekler, ellerini vermeden atlıyorlar. Yardıma gereksinimi olmadığını düşünen orta yaşlılar da. Kadınlar ise uzatıyor elini. Kolunu hızla yukarı kaldırıp tuttuğu eli bırakıyor görevli, hemen bir arkadakine uzanıyor. Yardımsız binenler, onun yanından atlayıyorlar. O zaman elini geri çekip bir sonrakine uzatıyor görevli. Omzunu kastediği ve gücünü koluna, bileğine topladığı anlaşılıyor yüzünden. Kimsenin yüzüne bakmadan yapıyor bunları sanki.

Öyküleme, betimleme, karşılaştırma

4. Günlük türünün ne olduğu üzerine kafa yormak, aslında biraz da edebiyatın ne olduğunu düşündürmektir. Düzenli olarak tutulmuş, tarih atılmış notlardan mı ibarettir günlükler? Yoksa bundan fazla bir şey mi? Tabii ki fazla bir şey. Bu konuda en iyi açıklamayı usta günlükçü, romancı Andre Gide yapmıştır: "Günlüğün anıdan tek farkı, günü gününe tutulmuş olmasıdır." Edebiyatın toplardamarı olan günlük, bir anı yazısıdır.

Tartışma, açıklama, tanık gösterme, alıntı yapma, karşılaştırma, benzetme, tanımlama

5. Yazar, öyküsünü yazarken "mevcut durumu" veri olarak kullanır. Yağmurun yağdığını söyler ama yağmurun nasıl olup da yağdığının açıklanması onun işi değildir yani. Diyelim ki yoksul bir insanı anlatır ama yoksulluğun kökenini açıklamakla uğraşmaz. Dostoyevski'nin anlattığı kumarbaz tipinden psikanalitik sonuçlar çıkartmak Freud'un işiydi. Raskolnikof'un cinayetini niçin itiraf etmek zorunda kaldığını açıklamak da Bergson'a düşmüştü ama Dostoyevski, yazdıklarından böyle sonuçlar çıkartılsın diye mi kaleme aldı onları? Hayır! Başka biri çıkar, onların ulaştığı sonuçlardan bütünüyle farklı sonuçlara varır aynı metinden.

Tartışma, açıklama, örnekleme, karşılaştırma

6. Sabaha karşı üçte denizciler, camlarına kum atarak uyandırdılar avcılarını. Birkaç dakika içinde hazırlanıp aşağı indiler bile. Henüz tan ağarmadıysa da yıldızlar biraz soluklaşmıştı. Deniz, çakıl taşlarını dövüyordu sanki. Esinti, kalın giysilerine rağmen ürpermelerine neden olacak kadar serindi. Çok geçmeden denizcilerin ittiği iki kayak, yuvarlak taşların üzerinden yırtılan yelken sesiyle denize sürüklendi. İlk dalgayla şöyle bir sallanıp dengelerini buldu. Siyah yelken bezleri direğe çekildi, hafifçe şişti, titredi. Katranlı kayıkların gölgeleri arasında belli belirsiz seçilen büyük limana doğru sürüklendiler.

Öyküleme, betimleme, benzetme

1. Kadınlar, mevsimlerden ne çok uzaklaştı! Oysa bahar da yaz ve kış da onların elleriyle gelirdi evlere ve kentlere. Mevsimleri onlar hazırlardı. Kış bitmeden bahar çiçeklerini köpürtürlerdi pencere önlerinde, balkonlarda. Evlerde bir bahar hazırlığıdır başlar ve günlerce, haftalarca sürerdi. Ama şimdi öyle mi ya? Ne pencere önlerinde çiçek yetiştirenler ne bahara ne kışa hazırlık yapanlar kaldı kentlerde.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Örneklendirme   B) Tanımlama
C) Tanık gösterme   D) Karşılaştırma
E) Benzetme

2. Gördüğü karşısında heyecanlandı delikanlı. Çölün ortasında böyle bir çadırın olabileceğini hiç ama hiç düşünmemişti. Yer, şimdiye kadar üzerinde yürümediği güzellikte halılarla kaplıydı; tavana içlerinde yanan mumlar bulunan, parlak ve işlemeli nadide avizeler asılmıştı. Bol işlemeli ipek yastıklara yaslanmış kabile reisleri çadırın gerisinde yarım daire hâlinde oturuyordu. Hizmetçiler lezzetli yiyeceklerle dolu gümüş tepsilerle gidip geliyor, çay sunuyorlardı. Başka hizmetçiler tütsü ocağının ateşini tazeliyorlardı. Havaya pek hoş bir koku yayılıyordu yavaş yavaş.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Karşılaştırma yapılmıştır.
B) Betimlemeye başvurulmuştur.
C) Benzetmeye başvurulmuştur.
D) Çeşitli duylara seslenilmiştir.
E) İkileme kullanılmıştır.

3. Haşim, şiiri şöyle tarif eder: "Musiki ile söz arasında, sözden ziyade musikiye yakın bir lisanıdır." Yahya Kemal ise "Musikiden başka bir musiki" ifadesiyle şiiri anlatmaya çalışır. Necip Fazıl "Şiir, beş duyumuzu kaynaştırıcı anlayış odaklı, bütün eşya ve olayların ötesine sıçramak isteyen küstah ve başıboş kıvılcımlar merakıdır." der. Tabii ki bütün bunlar ve bunlara benzer ifadeler sadece şiirin cılız tanımlarıdır. Çünkü şiir hiçbir zaman tarif edilemez. Tarifi mümkün olsaydı bu tarifi bin değil bir olması gerekirdi, diyenler ne kadar haklıdır.

Bu parçada aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarından hangisi ağırlıklı olarak kullanılmıştır?

- A) Örnekleme   B) Alıntı yapma
C) Benzetme   D) Karşılaştırma
E) Kişileştirme

4. Sevdiği bir yazarın yaşadığı evi dolaşmak, bir okur için büyümlü bir dünyaya kapı aralamak gibidir. Her birinde bir hatıranın gizlendiği fotoğrafları, el yazıları, giysileri, yazı masası, saati sahibini oracıkta mahzun mahzun bekler durur. Yürüdüğü merdivenden usulca çıkmak, baktığı pencereden aynı gökyüzünü seyretmek, duyduğu seslerden aynı tadı yakalamak... Yazar evin bir köşesinden çıkıp "Ey okur, ben buradayım!" diye seslenecektir sanki. Ya da gizliden gizliye bir yerlerden okurunu gözetlemeyi sürdürecektir.

Bu parçanın anlatımı ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sayıp dökmelere yer verilmiştir.
B) Eksiltili cümle kullanılmıştır.
C) Pekiştirilmiş sözcüklere yer verilmiştir.
D) Benzetmeden yararlanılmıştır.
E) Varlıklara insana ait özellikler verilmiştir.

5. Roman, etkili bir türdür. Namık Kemal roman okumayı medeni olmanın gereklerinden sayar. Ünlü yazar Kundera “Bana göre modern çağın kurucusu yalnız Decartes değil, Cervantes’ti de.” sözüyle romana inanılmaz bir değer biçer. Doğuşundan beri hızla gelişen ve öbür türleri gölgede bırakan roman göz kamaştırıcı bir çekim gücüne sahip olur. Rakamların diliyle söyleyelim: J. Verne 102, A. Dumas 62, Balzac 57, Orhan Pamuk 46, Yahya Kemal 40 dile aktarılır. Bu rakamlar gösteriyor ki roman dün okundu, bugün ve yarın da okunacaktır çünkü roman değişime elverişli esnek dokusuyla kendini yenileyebilen bir yapıya sahiptir.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmamıştır?

- A) Sayısal verilerden yararlanmaya
- B) Tanık göstermeye
- C) Karşılaştırmaya
- D) Tanımlamaya
- E) Açıklayıcı anlatıma

6. Yayınevleri, “yeni”lerden çok, “klasik” yazarların eserlerini yayımlayarak ayakta durabiliyor. Yunus Emre, Mevlana, Fuzuli, Nedim, Hamit, Haşim, Halit Ziya, Halide Edip, Peyami Safa, A. Hamdi Tanpınar yeniden yeniden yayımlanıyor. Shakespeare, Montaigne, Moliere, Balzac, Dickens, Dostoyevski, Tolstoy, Çehov her gün yeni bir yüzle çıkıyor karşımıza. Belli ki onların eserleri; reklamların, özendirmelelerin heyecanına kapılıp satın alınan romanlar, şiirler gibi başlanıp sonra bir köşeye atılmıyor. Tekrar tekrar, tadına varıla varıla okunuyor. Her çağda ve her yaşta okurları, dostları oluyor bu eski adamların.

Bu parçanın anlatımında aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarından hangisi ağır basmaktadır?

- A) Karşılaştırma
- B) Tanık gösterme
- C) Örneklendirme
- D) Tanımlama
- E) İlişki kurma

7. İyi bir şair, bir sözcük sevdalısıdır. Bütün ömrü sözcükler arasında, onları memnun etmek derdiyle geçer onun. Sözcük; annedir, dosttur, kardeştir; hasrettir, hayaldir, yani bir manası, bir gölgesi hatta bir rengi ve adı olan nesnedir. Bu yüzden sözcükleri sevmeyi bilendir şair; bir çocuğu memnun eder gibi sözcükleri memnun etmesini bilendir.

Bu parçanın anlatımında yararlanılan düşünceyi geliştirme yolları aşağıdakilerin hangisinde bir arada verilmiştir?

- A) Öyküleme – benzetme
- B) Benzetme – tanımlama
- C) Açıklama – karşılaştırma
- D) Karşılaştırma – tanımlama
- E) Tanımlama – tartışma

8. Akıl, insanlığın kurtuluşu için yeterli görenleri anlamıyorum. Akıl, büyük işlerde elbette öncü roledir ancak insanlığın asırlar boyunca göğsünü gererek gösterdiği işleri sadece akıl ile değil, akıyla birlikte duygusu ve emeği ile yaptığı gerçeğini kim inkâr edebilir? Racine’i pek sevmem ama “Akıl, bizim tek rehberimizdir.” dememiş mi?

Bu parçanın anlatımında kullanılan anlatım biçimi ve düşünceyi geliştirme yolu aşağıdakilerin hangisinde bir arada verilmiştir?

- A) Tartışma – tanık gösterme
- B) Açıklama – örneklendirme
- C) Açıklama – tanık gösterme
- D) Tartışma – örneklendirme
- E) Açıklama – karşılaştırma

1. Dünya nüfusunun artma süreci, insanın yerleşik hayata geçtiği Neolitik Dönem’le başlar. Daha sonraki dönemlerde insanın meydana getirdiği teknolojik gelişmeler sayesinde hem insanın ortalama ömrü uzamış hem de nüfus artışı hızlanmıştır. Günümüzden 10-12 bin yıl önce 80 milyon civarında olan dünya nüfusu 1650’lerde 500 milyona ulaşmıştır. Son 350 yılda ise 500 milyondan 6 milyara yükselmiştir ve her yıl bu nüfusa yaklaşık 97 milyon insan katılmaktadır. Gelecekte aynı hızla artmaya devam ederse yaklaşık 41 yıl sonra dünya nüfusu ikiye katlanacaktır.

Bu parçanın anlatımında

- I. Tanımlama
II. Karşılaştırma
III. Sayısal verilerden yararlanma

düşünceyi geliştirme yollarından hangilerine başvurulmuştur?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) II ve III   E) I, II ve III

2. I. Belki çoğunluğumuz dürüstüz ama ancak ikili ilişkilerde. Herkese karşı objektif, dürüst olduğumuz söylenemez. Kaçımızda sorumluluk duygusu var ki? Çoğu zaman sorumluluklar bizi engelleyen zincirlerdir.
II. Şair, kendinden önceki şiirsel birikimi bir süzgeçten geçirmeli, geleneksel duyarlılığı özümsemeli, onunla kan bağıını hiç koparmamalıdır. Şair, düşünceyi şiirin en dip katmanına yerleştirerek şiiri besleyen bir işlevle kullanmalıdır. Şiir, bir itiraz çıktığı gibi özgür olmalı; şair de insanları şiirleriyle bu özgürlüğe davet etmelidir.

Numaralanmış metinler için

- I. Somutlaştırmaya yer verilmiştir.
II. Benzetmeye yer verilmiştir.
III. Tanımlamaya başvurulmuştur.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) II ve III

3. Gerçek şu ki şiirimiz yüz küsur yıldır Servetifünun edebiyatının mirasını yiyor. “kederli eylül gemileri”nden söz eden Atilla İlhan’ın sarsıntılarla geçen sonbaharını, Hilmi Yavuz’un kırılğan “eylül”ünü ve camdan bir hançer gibi kalbine saplanıp orada paramparça olan güzünü, Sedat Umran’da umutsuzluk tablosunu bitirmek için fırçasını hüznün kovaşına daldıran sarının ressamını... Servetifünun’un mirası dışında düşünmek mümkün mü?

Bu parçada aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarının hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Tanık gösterme   B) Karşılaştırma
C) Tanımlama   D) Örnekleme
E) Açıklama

4. Yaşayan herkes gibi usta yazarlar da geleceğe karşı borçludurlar. Kendini beğenmişlikleri, borçlarını anımsamalarına engel olmamalıdır. Yeterince başarılı olamadığı için gençleri horlamakla değil, yapıcı bir eleştirel tutumla bu borcu ödeyebilirler. Şolohov’un dediği gibi, “Genç yazarlarımızı eğitirken onları yükseğe, daha yükseğe tırmanmaya zorlamalıyız ama kanatlarını kırarsak bunu yapamazlar.”

Bu parçada yazar, düşüncelerini inandırıcı kılmak için aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarının hangisine başvurmuştur?

- A) Tanık gösterme   B) Tanımlama
C) Örnekleme   D) Kişileştirme
E) Benzetme

5. Sait Faik, hayatı ve insanları çok severdi. Fakat o, aynı zamanda görmeyi bilen ve özellikle gördüğünü anlatma gücüne sahip bir insandı. İnce bir dikkati vardı. “Bir gün kahvede ağaca asılı bir dülger balığı gördüm.” demiyor. “Bir gün balıkçı kahvesinin önündeki yarısı kırmızı, yarısı beyaz çiçek açan akasyanın dalına asılmış bir dülger balığı gördüm.” diyor.

Bu parçada aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarının hangisinden yararlanılmıştır?

- A) İlişki kurma   B) Benzetme
C) Karşılaştırma   D) Tanık gösterme
E) Örnekleme

6. Empati yeteneği gelişmiş bireyler; ayakları yere sağlam basan, herkesten önce kendisini tanıyan ve olaylara farklı bakış açılarıyla bakabilen bireylerdir. Empati, her meslek dalında gerekli olan bir olgudur. Deneyimler, edinilen bilgiler kişilere empati sürecinde yardımcı olur. Mesela bir öğretmen, öğrencilerinin derste motivasyonunu artırmak ve öğrenmelerini kolaylaştırmak için onların algılarının yüksek olduğu süreci, dersten koştukları anları iyi takip etmeli ve onların durumlarını anlayışla karşılayarak empati kurmalıdır. "Ben de sizin geçtiğiniz yollardan geçtim." diyebilen öğretmenin de öğrencilerinin psikolojilerinden anlayıp ona göre davranması gerekir.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yinelemelerden yararlanılmıştır.
B) Çoğullaştırmalara yer verilmiştir.
C) Örneklendirme yapılmıştır.
D) Benzetmelerden yararlanılmıştır.
E) Tanımlamaya başvurulmuştur.

7. Gazetecilikle edebiyat birbirine ters düşen uğraşlar sayılır. Oysa gazetecilik, bir yazarın gelişmesine yardım eden en önemli unsurdur diyebilirim. Pek çok ünlü ve başarılı yazar, gazetelerde yazarak ustalaşmıştır. Yaşar Kemal'den Orhan Kemal'e, Sait Faik'ten Esendal'a, daha başkalarına kadar... Ben gazetecilikle edebiyatçılığı etle tırnak gibi gören, onları bütünleştirenlerdenim. Yaşamı yakından tanımak, yaşamı günü güne yorumlamak; yazarı, kendisini toplumdaki soyutlamak demek olan fildişi kulelere kapanmaktan kurtarır.

Bu parçanın anlatımında aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarının hangisine başvurulmamıştır?

- A) Tanık gösterme
B) Karşılaştırma
C) Tanımlama
D) Örnekleme
E) Benzetme

8. I. Çehov'un gözünde okurları, Maupassant'inkinden bir iki derece daha yüksekteydi. O, okurunun bazı ayrıntıları kendisinin ekleyebileceğine, belli bölümleri, eksik bir betimlemeyi tamamlayabileceğine güvenmiştir. Maupassant ise oluşturduğu resmin içeriğini doldurma yanlısıydı. İnsanların zekâsına duyduğu güvensizlik, okurlarıyla olan ilişkilerine de yansıyor.

- II. Geçen yıl nisan ne kadar sıradandı, mayıs ne tekdüzeydi öyle! Ama bu yıl tam tersi! Bahar, tüm güzelliğiyle süsledi doğayı. Rüzgâr, bulutları taşıdı durdu haftalar boyunca bir yandan bir yana. Güneş, göğe bağdaş kurdu ve ışıklarıyla ısıttı gelen geçeni. Bu yıl bahar bir başka güzel canım Anadolu'da. Her şey ilk yaratılıştaki güzelliğiyle; öyle taze, öyle yeni...

Numaralanmış metinler için

- I. Karşılaştırma yapılmıştır.
II. Benzetmeye yer verilmiştir.
III. Tanımlamaya başvurulmuştur.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

9. Yavaşça yürüyerek, yumuşak bir sesle selam vererek kahveye girdi; önüne gelen ilk iskemleye oturdu. Merhabalaştılar. Herkes susuyor, kimi eliyle bacağına yakalamış, kimi ensesiyle duvar arasına kilitlemiş elleriyle bir yastık yapmış, köşesine büzülmüş, esneye esneye gözleri ufalmış, uyukluyordu. Dışarıda da sadece tavuklarla ördeklerden başka her şey ta ilerilere kadar hareketsiz, sessiz fakat mis kokan yağmurlardan sonra gelen tazelik ile parlak duruyordu.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Betimleyici ve öyküleyici anlatım tekniği kullanılmıştır.
B) Anlatım üçüncü kişi ağızından yapılmıştır.
C) Olaylar gözlemci bakış açısıyla aktarılmıştır.
D) Birden çok duyuya seslenilmiştir.
E) Benzetme ve kişileştirmeden yararlanılmıştır.

1. Klasik bir çağ, klasik bir tutum bütün görkemiyle sürüp giderken zamanla birtakım ellerde yozlaşır; bir gün, içi boş bir kalıp oluverir bakarsınız. Bu, klasik tutumun içten çürümeye yüz tutması, kuralcılığa düşmesi, akademizme dönüşmesidir. İşte o gün aşırı yenilikçi denen türden bir sanatçı gereklidir; yabancı otları temizleyip tarlayı sürülebilir duruma sokmak, klasiğe eski onurunu vermek için. Sanatta yenilik, yüzeysel bir temizliktir; yitmeye yüz tutmuş kavramların, ölçülerin sınava çekilmesidir.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kişisel görüşler dile getirilmiştir.
- B) Örneklemelerden yararlanılmıştır.
- C) Mecazlı söyleyişlere yer verilmiştir.
- D) Okuyucu bilgilendirilmiştir.
- E) Tanımlamadan yararlanılmıştır.

2. Başlangıçta her sözcük, dilin toprağına düşen bir tohumdur. Yazarlar, ozanlar ona yeni duygu alanları açarak, çağrışımsal boyutlar katarak onu, insanın belleğine, yüreğine yerleştirirler. Bilirsin “göz” sözcüğünün temel anlamı “görmemizi sağlayan organ”dır. Türkçenin kapsamlı bir sözlüğünü al, şöyle bir bak; “göz” sözcüğü eğretilmeli anlamlarının yanı sıra, insanın acılarını, sevinçlerini, tutkularını anlatan nice deyimlerin, atasözlerinin içinde yer almıştır.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Benzetme kullanılmıştır.
- B) Somutlamaya başvurulmuştur.
- C) Yinelemeye yer verilmiştir.
- D) Tanık göstermeden yararlanılmıştır.
- E) Örneklendirme yapılmıştır.

3. Bazı şairler var ki onlar, şiirlerinin kaynağını ya da kökenini kendi dışlarında ararlar. Büyük hayatlar, büyük serüvenler... Attılâ İlhan'ın deyişiyle “Büyük yolların haydudu.” böyle bir şey olmak. Gerçi o, “Büyük yolların hayduduyum.” diyordu, şiiri böyle düşünüyordu ama yaşamı en az Ahmet Haşim'in ya da Behçet Necatigil'in kadar sessiz sedasız, dar ve sınırlıydı. Onun için, şairlerin söylediklerine bakmamak gerekir. Hayat ne kertede kasten daraltılırsa daha doğrusu algı kasten sınırlı tutulursa insanın imge, imgelem yeteneği de o kertede gelişir diye düşünmüşümdür.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Tanımlama
- B) İkileme
- C) Alıntı yapma
- D) Karşılaştırma
- E) Açıklayıcı anlatım

4. Zihinsel aktivitelerimizin her türüne bilişim deriz. Dikkat, bellek, tanıma, algılama, düşünme, sınıflandırma bunlardan yalnızca birkaçı. Sosyal bilişim ise sosyal psikolojinin, kendimiz ve geri kalan sosyal dünya hakkında ne ve nasıl düşündüğümüzle ilgilenen alt alanıdır. Diğer bir deyişle, sosyal bilişimle ilgilenen psikologlar, dış dünyada var olan sosyal bir bilgiyi nasıl seçtiğimizi, yorumladığımızı; o bilgi hakkında nasıl yargıya vardığımızı ve hatta nasıl davranış planladığımızı çözmeye çalışır.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Örneklendirmeden faydalanılmıştır.
- B) İkilemeler kullanılmıştır.
- C) Karşılaştırmaya başvurulmuştur.
- D) Sayıp dökmelere yer verilmiştir.
- E) Tanımlama yapılmıştır.

5. Eserlerini yalın ve duru bir Türkçe ile kaleme alan Yunus Emre ile ilgili, edebiyatımızda birçok değerlendirmeye rastlıyoruz. Sezai Karakoç, *Yunus Emre* kitabıyla aldığı kişiyi farklı bir yönüyle bizlere sunuyor. Seçme şiirler hariç elli sayfayı bile bulmayan bu inceleme, Anadolu'nun o günkü ruhunu ve Yunus'un gerçek portresini veren sağlıklı değerlendirmeleri içeriyor. Kitapta Karakoç'un o taptaze, doyumsuz üslubunu da buluyoruz. Aynı özgünlükte ve aynı tadı veren bir başka Yunus değerlendirmesi de Tanpınar'ın gerçekte bir radyo konuşması olan kısacık makalesidir.

Bu parçanın anlatımında yararlanılan düşünceyi geliştirme yolu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Benzetme   B) Tanımlama
C) Örnekleme   D) Tanık gösterme
E) Açıklama

6. Günün ilk ışıkları, uzun minarelerin arasından geçip, yırtık tentelerin, eski çardakların, yüz yıllık hanların iri gölgelerini yere yıkardı. Güneş, adına "Bizim Sokak" dediğimiz Fincan Yokuşu'nu, kıyılara öbek öbek dökülmüş çöp yığınlarını, yıkık taş duvarları, saymakla bitmez dükkânları, deri atölyelerini, terzihaneleri, kundura tezgâhlarını, işportacı barınaklarını ve ortalıkta isteksizce dolaşan kedi köpeği böyle aydınlatırdı. Ama o parlak, sıcak ışıklar sokaktan hiç gitmeyen, gecenin bile yutamadığı pis kokuları silip atamazdı.

Bu parçanın anlatımında

- I. Sayıp dökme
II. Yineleme
III. Tasvir etme

anlatım yollarından hangilerine yer verilmiştir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) II ve III   E) I, II ve III

7. Bu ağacın şakır şakır kanadığını ilk olarak Mustafa gördü. Bütün çocuklara korkarak, gözleri büyüyerek usul usul anlattı. Sonra çocuklar geceler boyunca ağacı beklediler, sonunda ağacın bir pınar gibi kanadığını gördüler, yaralı bir kurt gibi de bütün yapraklarıyla birlikte inlediğini duydular. Sonradan köyün kadınları, arkasından da yaşlıları, erkekleri bu mucizeyi gördüler, duydular.

Bu parçanın anlatımında aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarının hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Benzetme   B) Örnekleme   C) Somutlama
D) Tanımlama   E) Alıntı yapma

8. Eski edebiyat insanları; edebiyatın ancak ortak çabalarla, karşılıklı düşünce alışverişiyle hatta birbirinden esinlenmelerle yol alabileceği, dahası ayakta kalabileceği kanısındadırlar. Hâmid, yeni kuşakların Türk edebiyatına yeni ufuklar açacağı kanısındadır; Şair Nigâr Hanım, kimi gençleri gelecek için yol açıcı saymaktadır. Nigâr Hanım'ın yanı başında Halide Edib, Hâmid'e, Namık Kemal'e verdiği önemi dile getirmektedir. Yakup Kadri, Halide Edip için övgü dolu bir yazı yazar.

Bu parçada aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarından hangisi kullanılmıştır?

- A) Tanık gösterme   B) Örnekleme
C) Karşılaştırma   D) Benzetme
E) Tanımlama

9. Sözle gelen her şey anlıktı, uçup gidiyordu. Etkisi ve zenginleştirici bir yanı vardı kuşkusuz. Ama yazı gibi değildi. Yazının kalıcılığını, aitliğini görünce yazıya bağlandım. Sözle açılan kapıdan girip yazıya ulaşmanın coşkusunu yaşayan yeryüzü insanından birisiydim artık.

Bu parçada aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarının hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Tanımlama   B) Örnekleme
C) Karşılaştırma   D) Alıntı yapma
E) Benzetme